

gender
media
education

EMERGE

Egalitate de gen și
reprezentare media
a genului

Recomandări
pentru profesori

RECOMANDĂRI STRATEGICE

De ce este educația media un bun punct de pornire pentru egalitatea de gen? – [pagina 3](#)

Egalitatea de gen - un subiect important, dar sensibil? – [pagina 6](#)

Cum implicăm elevii? – [pagina 9](#)

Cum gestionăm conflictele la clasă? – [pagina 14](#)

Producție media: rezultat sau proces? – [pagina 16](#)

Poți face schimbări, dar nu singur/ă! – [pagina 20](#)

Surse și bibliografie – [pagina 22](#)

Resursele eMerge – [pagina 23](#)

Această publicație a fost produsă cu sprijinul financiar al Programului Erasmus+ al Uniunii Europene. Conținutul acestei publicații se află în responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu poate fi considerat ca reflectând o opinie oficială a Comisiei Europene.

DE CE ESTE EDUCAȚIA MEDIA UN BUN PUNCT DE PORNIRE PENTRU EGALITATEA DE GEN?

Utilizarea media și cultura populară joacă un rol important în viața cotidiană a copiilor și tinerilor noștri. Într-o anumită măsură, această practică atât de prezentă influențează dezvoltarea identității și a relațiilor lor și modul în care percep genul. Ceea ce văd, citesc sau aud în media care îi înconjoară are și implicații personale.

Copiii învață că „băieții se îmbracă în albastru și fetele în roz” de la vârste foarte mici. Desenele animate pe care încep să le urmărească reprezintă de obicei genul în acești termeni simpliști. Personajele masculine și feminine, indiferent de formă sau categorie - animale, oameni etc. - se disting în primul rând în acești termeni simpliști de albastru și roz. Cu unele excepții, desigur.

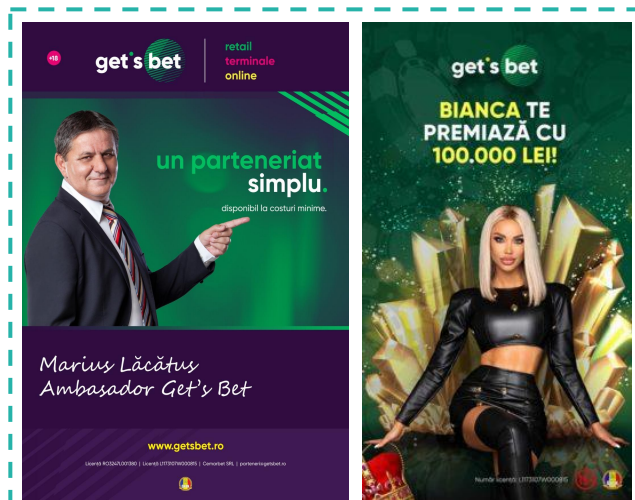

(imagine: N. Fotiade)

Bărbații sunt descriși de obicei în termeni profesioniști, de tip business sau sportivi („un parteneriat simplu”, „ambasador”), în timp ce pentru femei contează să fie pur și simplu frumoase („Bianca te premiază cu 100.000 de lei”). Iar standardul de frumusețe presupune, de obicei, reprezentări sexuale exagerate.

La fel și în cazul asocierii emoțiilor cu genul, ca în imaginea alăturată preluată dintr-o broșură în limba română care îi învață pe cei mici despre contraste. Băieții de obicei se murdăresc, se împing, se bat și sunt obraznici. În timp ce fetele de obicei plâng, sunt ordonate și sunt cuminți.

La fel și în marea majoritate a profesiilor și calităților asociate bărbaților și femeilor în filme, reviste, dar mai ales în publicitate (mai jos imaginile unei campanii publicitare din România).

(imagini ale unor campanii de promovare pentru pariuri din România, 2022)

Fluiditatea de gen este foarte rar reprezentată în media dominantă. E văzută mai mult ca o idee exotică, în cel mai bun caz. Dacă nu chiar o anomalie. Aceasta ar fi reprezentarea genului pe scurt, așa cum este construită prin majoritatea canalelor media și a culturii populare pe care le consumă copiii noștri.

*Stereotiparea de gen este încă o realitate des întâlnită în relațiile profesionale, mai ales în pozițiile de putere.
Sursa imaginii: reclamă Gillette, 2019*

Un ghid pentru profesori

În acest context, acțiunile de educație media pot fi un ajutor important pentru a ne chestiona prejudecățile și a observa cum un subiect atât de complex precum genul este adesea prezentat în termeni foarte rigizi, care depreciază sau limitează caracteristicile feminine sau masculine la unele generalizări abuzive.

*Consultă secțiunea
**Teorie - Ce este
educația media?** din
Modulul 1 de eLearning
pentru a înțelege
perspectiva noastră
asupra conceptului de
educație media.*

Tocmai aceste generalizări mențin prejudecățile pe care le învățăm în familie, la școală și ne pot împiedica să percepem genul în termeni mai echitabili. Iar educația media îi ajută pe copii și tineri să contextualizeze reprezentările și practicile media ale genului.

În proiectul eMerge – „Educație e-media despre reprezentări de gen” - din care face parte și acest material, obiectivul nostru a fost să dezvoltăm resurse educaționale deschise și proceduri de evaluare a învățării care să ajute profesorii (1) să înțeleagă mai bine cum se raportează elevii lor la media și la cultura populară, (2) să deconstruiască împreună cu elevii lor reprezentările și stereotipurile de gen înrădăcinate în practicile media și în cultura pop cu care interacționează și (3) să le ofere elevilor abilitățile și sprijinul necesare pentru a crea digital producții media alternative care să comenteze și să analizeze critic reprezentările problematice de gen.

Am lucrat pe mai multe niveluri de intervenție într-un proces de co-proiectare și experimentare cu profesori și peste 2000 de elevi de liceu, astfel că **profesorii și formatorii au identificat bune practici și orientări de a preda educația media pentru egalitate de gen la școală.**

UN PROIECT PE MAI MULTE NIVELURI

- Formarea profesorilor
- Proiectare în comun de Resurse Educaționale Deschise (RED)
- Experimentare
- Evaluare
- Diseminare

1

Ghid metodologic pentru profesori

Cunoaște-ți mai bine elevii, cunoaște-le cultura media!

3

Instrumente eMerge: scenarii de învățare

Reprezentare de gen în media

2

Module de e-learning

Formare individuală despre educație media pentru reprezentări de gen în cultura pop

4

Ghid online

Recomandări pentru a crește conștientizarea despre reprezentări media și egalitate de gen

Resursele educaționale eMerge sunt disponibile în cinci limbi (engleză, română, franceză, italiană și greacă) și pot fi accesate gratuit de către profesori și bibliotecari din întreaga lume pe platforma project-emerge.eu.

Mai jos îți propunem un set de recomandări ce rezumă întregul proces eMerge. Sperăm că te vor ajuta să predai despre reprezentările de gen în media și în cultura pop fără să-ți fie teamă de posibilele implicații ale abordării unui subiect sensibil la clasă, luând în considerare egalitatea de gen și dezbateră deschisă. Bibliotecarii interesați de acest subiect pot să folosească resursele eMerge pentru a se autoinstrui și pentru a adapta activitățile la bibliotecă.

Textul este însoțit de câteva dintre producțiile media create de elevi în timpul etapei de experimentare. Galeria completă de producții media e disponibilă pe platforma eMerge!

Sperăm să îți fie de folos!

Echipa eMerge

EGALITATEA DE GEN - UN SUBIECT IMPORTANT, DAR SENSIBIL?

În multe dintre contextele noastre culturale, sociale și instituționale, *genul* și, mai exact, conceptul de *identitate de gen*, rămâne un subiect controversat, o problemă deschisă. Nu există un consens general în societate și, din cauza numeroaselor sale implicații sociale, politice și culturale, rămâne o problemă importantă.

Să predai despre gen și reprezentări de gen în media s-ar putea dovedi o **provocare pedagogică** și ar putea **ridica dileme etice pentru profesori**. Profesorii se pot simți nesiguri și nepregătiți să faciliteze în mod activ un astfel de exercițiu sau se pot teme că își vor pierde autoritatea în fața unui subiect sensibil precum genul.

Diverși autori au cercetat și au oferit recomandări pentru profesori și educatori despre modul în care să abordeze subiecte controversate la clasă. Unul dintre acești autori este Diana Hess, care cercetează încă din 1997 modul în care profesorii își implică elevii în discuții pe teme politice controversate. Ea susține că ora de educație civică - în care tinerii învață să dezbată, să se implice și să înțeleagă chiar și subiecte controversate, dar importante - este vitală pentru o democrație sănătoasă. Iar aceste tipuri de dezbateri sunt vitale într-o societate din ce în ce mai polarizată, credem noi.

Școlile sunt locuri în care elevii ar trebui să poată exercita diferențele de opinie în moduri constructive și transformative (Van Alstein, 2019). Promovarea unei abordări cu mai multe perspective în sala de clasă te poate ajuta în munca ta.

Nu trebuie să știi totul despre toate

Încercă să îți implici elevii în discuții deschise și să învețați unii de la alții. Asigură-te că elevii înțeleg că sala de clasă este un spațiu deschis și sigur pentru a vorbi despre gen fără prejudecăți. Trebuie să te simți confortabil cu subiectul pe care alegi să îl predai.

În școli există încă, într-o anumită măsură, un decalaj de gen (gender gap). Fetele și ideea de feminitate pot avea parte de prejudecăți din partea profesorilor. Cercetările arată că fetele ar putea să primească mai puțină atenție din partea profesorilor și mai multe comentarii legate de aspectul lor, nu de performanțele școlare și abilitățile lor academice. Provocările și stereotipurile sunt mai prezente atunci când se intersectează cu etnia, statutul socio-economic și orientarea sexuală (Andrus et al, 2018). Luând în considerare acest lucru, se ridică și întrebarea cât de mult din dificultatea de a aborda aceste subiecte derivă și din propriile prejudecăți ale profesorilor.

Potrivit profesorilor români, în majoritatea claselor, băieții păreau să abordeze subiectul egalității de gen și al stereotipurilor în moduri ironice și uneori agresive. Această atitudine le-a deranjat pe unele dintre fete.

Profesorii ar trebui să se asigure că sala de clasă rămâne **deschisă** și **sigură** pentru toți elevii. Discuțiile despre gen pot provoca nesiguranță, ironie și chiar teamă în rândul elevilor. De aceea este important să-i asiguri că diferențele de opinie și controversele sunt „ok” și fac parte din ceea ce înseamnă să trăim împreună într-o societate democratică (Van Alstein, 2019). Nu înseamnă însă că orice opinie este acceptabilă, iar profesorul ar trebui să aleagă cum stabilește limitele discuției. Dar e o bună ocazie să investigați critic probleme controversate cum ar fi egalitatea de gen dintr-o varietate de perspective.

EMERGE

„O cerință la realizarea copertelor de reviste a fost ca fiecare elev să realizeze coperta într-un mod critic față de genul cu care se identifică. Deoarece numărul de băieți a fost foarte mic, am insistat ca băieții să participe activ la discuții” (profesoară de artă din România)

Cum poate educația media să sprijine profesorii care abordează egalitatea de gen la clasă?

Promovând o abordare din mai multe perspective în clasă. Problemele controversate precum egalitatea de gen implică în mod inevitabil o gamă largă de puncte de vedere și perspective. Utilizarea metodelor de educație media precum **analiza critică și comentariile asupra conținuturilor și practicilor media problematice** le oferă elevilor posibilitatea de colabora pentru a pune întrebări și a deconstrui reprezentările media stereotipice.

exemplu de critică asupra standardelor de frumusețe promovate pe copertile revistelor prin producții media alternative ale unor elevi din România

O profesoară de științe sociale din România spune că scenariul de învățare pe care l-a proiectat în comun cu alți profesori și pe care l-a testat pentru a analiza reprezentările de gen în cultura populară a propus concepte rareori discutate la ore. Acest lucru crește interesul elevilor, dar și modalitățile prin care profesorii pot scoate la suprafață și facilita autorefecția, conștientizarea asupra stereotipurilor și a posibilelor prejudecăți pe care le pot avea elevii. Crede că activitățile testate oferă în final abilități de viață.

„Am observat că a fost o activitate la care toată lumea era mai relaxată decât la orele normale, unde apar mai multe stereotipuri”. (elev)

Ar putea fi și o excelentă ocazie de a-i învăța pe elevi să-și exerseze empatia, să schimbe rolurile cu care băieții și fetele sunt asociați în mod automat în societate, să încurajeze colaborarea și schimbul deschis de opinii, ceea ce implică și ascultarea opiniilor celorlalți.

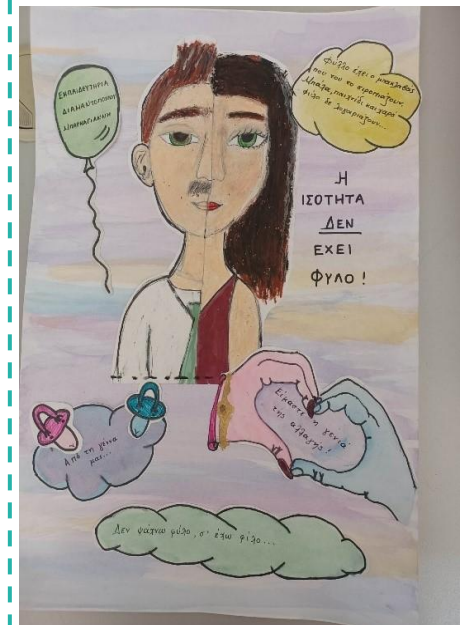
EMERGE

„Nu s-au făcut aranjamente speciale, cu excepția faptului că fetelor nu li s-a permis să acționeze ca secretare în cadrul activităților de grup de la clasă! Această măsură a fost luată destul de repede, deoarece am fost îngroziți (!) să constatăm că în fiecare grup o fată era cea care își asuma spontan acest rol, deși tocmai abordasem cu entuziasm problemele de gen!”. (profesor din Belgia)

Pregătirea bună și facilitarea activă din partea profesorului sunt condiții prealabile importante pentru o lecție reușită despre reprezentări de gen în media (Van Alstein, 2019). Pot preveni situațiile în care exercițiul și discuțiile se îndreaptă în prea multe direcții irelevante.

Profesorii și elevii ar trebui să discute un anumit subiect **într-un mod structurat și organizat**, acesta fiind rolul facilitării active (Van Alstein, 2019). E important și să folosim metoda **chestionării active** pentru a încuraja elevii să-și argumenteze opiniile și să-și „examineze în mod critic propriile opinii” (idem).

În Italia, în faza de evaluare *inter pares* a producțiilor media despre influența educației media asupra problemelor legate de egalitatea de gen, unul dintre elevi a simțit că „*întreaga clasă a deschis ochii asupra inegalităților de gen pe care încă le vedem și azi, din păcate*”.

Desenul a fost realizat de eleve și elevi de clasa a 5-a și a 6-a din Atena, Grecia. Au folosit expresia „Egalitatea nu are gen” pentru a crește conștientizarea și a promova egalitatea de gen.

Desenul conține două suzete, una albastră și una roz, culorile stereotipice asociate băieților și fetelor, cu mențiunea: „Încă de la naștere ...”, referindu-se la faptul că stereotipurile de gen încep de la o vârstă foarte fragedă, când încă nici nu putem vorbi.

EMERGE

„La citirea textului audiovizual a fost posibilă identificarea diferitelor niveluri de lectură și interpretare; clasa însăși, activând o mică metacogniție, a constatat că a folosit într-un nou context competențele aplicate în mod normal la textele scrise” (profesor din Italia).

În cele din urmă, producția de reprezentări alternative digitale îi va ajuta pe elevi să înțeleagă modul în care folosirea stereotipurilor de gen în media poate influența propria lor percepție despre gen.

CUM IMPLICĂM ELEVII?

*În România, pentru a asigura egalitatea de gen în clasă, unii dintre profesori au recurs la distribuirea echitabilă a locurilor din sală și la utilizarea unui limbaj sensibil la gen (a se vedea **Modulul 2** al cursului de eLearning)*

Este posibil să apară atitudini de jenă și timiditate în abordarea problemelor de gen la ore. Dar dacă le oferi elevilor posibilitatea să poarte un dialog constructiv, poți observa că își asumă un rol de mediere în dezbatere într-o confruntare respectuoasă.

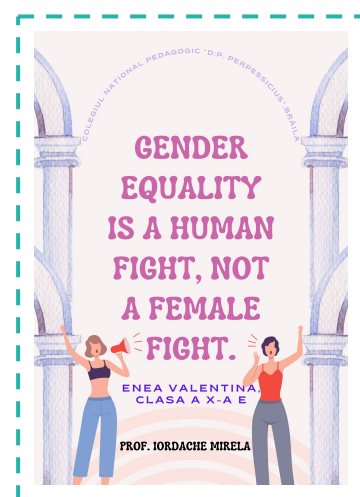
Echipa eMerge a optat pentru învățarea bazată pe scenarii ca principal instrument de lucru, deoarece sprijină strategiile de învățare activă cum ar fi învățarea bazată pe probleme, pe cazuri și pe colaborare. Învățarea activă se bazează pe ideea că înțelegem pe deplin și dobândim cel mai bine cunoștințe atunci când sunt puse în context (Mariappan et al. 2004; Jonassen & Hernandez-Serrano 2022). Astfel de metode de predare și învățare presupun însă un anumit grad de efort din partea profesorului. Mai ales că subiectul predat se poate dovedi, în unele cazuri, sensibil și controversat.

În general, profesorii acționează mai mult ca facilitatori atunci când abordează învățarea bazată pe scenarii. Acordă-ți timp de pregătire și acordă-le elevilor timp pentru a reflecta și a crea. Poți începe prin a-i face pe elevi să se simtă confortabil cu activități introductive (de "spart gheața") care îi vor familiariza în același timp cu problemele prezentate. Te poți folosi și de experiențele elevilor pentru a introduce sau analiza treptat concepte și idei care ar putea să nu le fie familiare. În acest fel, elevii se pot implica mai bine în diferitele activități și își pot însuși noile cunoștințe care le sunt prezentate.

Când predai scenariile de învățare, elevii ar trebui să fie activi și să aibă un rol important în procesul de învățare. De exemplu, poți crea un mediu de învățare care să promoveze opțiunile elevilor. Faptul că elevii pot alege înseamnă că se simt încurajați să aibă un cuvânt de spus despre ce vor să învețe și cum. Le permite un anumit grad de autonomie pe traseul de învățare și posibilitatea de a alege din materialele și resursele prezentate. Puteți explora împreună ce își doresc să învețe și le poți extinde interesele.

Îți poți încuraja elevii să aleagă formatul proiectelor lor, să lucreze în ritmul propriu și să le oferi mentorat și facilitare. Activitățile care promovează comunicarea, munca în echipă, gândirea critică, rezolvarea de probleme sunt ideale pentru a spori implicarea elevilor.

Se pot folosi și videoclipuri, studii de caz, jocuri de rol și instrumente interactive precum Kahoot și Mentimeter (Mariappan et al., 2004). Faza de experimentare din Italia a arătat importanța implicării directe a elevilor în procesul de luare a deciziilor. Alegerea temelor, a materialelor, a metodologiilor și a instrumentelor de producție media de către elevi a făcut ca procesul să fie mai eficient. În România, conform evaluării generale a profesorilor lor, elevii au colaborat, au fost mai deschiși la dezbateri și la discuții libere. Au fost receptivi și la materialele prezentate și interesați să dezbată subiecte controversate.

Afiș creat de elevi din România la ora de educație civică (proiectul eMerge, faza de experimentare a scenariilor de învățare în România, 2022)

După cum probabil știi deja, feedback-ul constructiv este o strategie care poate crește încrederea elevilor în propriile forțe și le poate spori motivația de a participa la activități. Scenariile de învățare eMerge încurajează spiritul critic constructiv, exersându-l împreună cu elevii. Totuși, este posibil ca unii dintre elevi să interpreteze feedback-ul profesorului sau al colegilor drept critică răuvoitoare și să devină defensivi. În acest caz poți planifica o scurtă discuție despre feedback/critică constructivă și ce beneficii aduce. Poți insista asupra ideii de a descrie performanța și de a oferi îndrumări pentru îmbunătățire, fără a judeca.

După faza de experimentare a scenariilor de învățare, o profesoară din România a observat că unul dintre obiectivele scenariului pe care l-a folosit la clasă a fost acela de a-i scoate pe tineri din zona de confort, de a exersa critica și feedback-ul. În timpul evaluării inter pares, la început, elevii au fost prea timizi să critice producțiile media ale colegilor (meme-urile care deconstruiau stereotipurile de gen întâlnite în cultura populară). Dar, treptat, cu sprijinul și încurajarea profesoarei lor, au reușit să-și evalueze reciproc producțiile media și să învețe din această experiență.

Conform unor evaluări ale fazei de experimentare, participarea activă a elevilor a implicat adesea discuții animate în care au fost povestite experiențe cu poziții diferite: uneori reflectau stereotipuri, alteori erau deschise în mod decisiv la dialog fără stereotipuri. Unii elevi au povestit experiențe legate de prieteni apropiați sau de familie, iar în comparația dintre colegi au apărut unele stări de jenă. Discuțiile, chiar dacă au fost animate, nu au dus niciodată la conflicte reale. Au fost mediate chiar de elevi.

Implicarea elevilor în partea de creație digitală pentru a produce reprezentări media alternative se poate dovedi dificilă în absența competențelor creative digitale sau din cauza *accesului limitat la laboratorul de informatică*. Discută cu elevii despre limitele lor și încercă să ceri ajutorul altor profesori/profesiioniști. Vorbim despre importanța sprijinului instituțional în capitolul 5 al acestui ghid. Ia în considerare că procesul creativ are nevoie de mai mult timp. De asemenea, poate vrei să abordezi problema drepturilor de autor pentru utilizarea imaginilor. Dacă simți că nu stăpânești subiectul suficient, poți încerca să inviți un profesionist pentru a vorbi despre asta.

„Elevii au devenit mai conștienți de reprezentarea genului în media, deoarece au putut identifica și analiza stereotipurile și prejudecățile din textele literare studiate în clasă sau din filme/social media/situații diferite din experiența lor personală”. (profesoară din România)

EMERGE

Feedback-ul unor elevi din România după faza de experimentare a scenariilor de învățare (o selecție):

Am observat...

- „Am observat că judec fără să cunosc anumite tipuri de oameni”
- „reacții diverse între colegi, păreri nu tocmai adecvate, dezinteresul unor persoane, implicare din partea majorității”
- „că, deși unii oameni sunt conștienți de modul stereotipic în care văd lumea, continuă să perpetueze aceste comportamente și refuză să gândească și în alt mod”
- „că a fost o activitate în care toată lumea a fost mai relaxată decât la orele normale, că se fac mai multe stereotipuri decât în mod normal”

Am simțit...

- „puțin frustrată la auzul unor fraze precum „fetele au unghii false, fetele se machiază” ca atribute definitorii asociate cu sexul feminin”
- „dezamăgire în legătură cu atitudinea observată”
- „dispreț asupra nivelului meu de cunoștințe, dar lecția de azi mi-a arătat lumea în care trăiesc și ce pot face să depășesc anumite situații mai ales într-o lume a bărbaților”
- „dezamăgire, empatie”

Am învățat...

- „despre mișcări feministe și ce reprezintă ele, despre scopul lor în societate”
- „că stereotipul înlesnește comunicarea, dar îngreunează toleranța și duce la discriminare”
- „să fiu mai tolerant și atent față de deciziile personale ale oamenilor în viața fiecăruia, despre existența și situația mișcării ME TOO”
- „că femeile și bărbații pot avea aceleași caracteristici morale și caracteristici legate de personalitate”

Un plan pe viitor este...

- „să fiu mai atentă cu generalizările”
- „să fac eforturi în a învăța și pe cei din jurul meu de ce stereotipurile sunt dăunătoare”
- „să nu mai aplic/identific stereotipuri asupra fiecărei persoane, să nu generalizez”

Cum poate educația media să sprijine profesorii în implicarea elevilor la clasă?

Folosirea în predare a materialelor care țin cont de interesele elevilor, de practicile media și conținuturilor preferate se dovedește a fi o modalitate utilă de a-i implica în reflecție și în discuții deschise sau în activități creative. Scenariile de învățare dezvoltate în cadrul proiectului eMerge te pot ghida cu ușurință pe această cale.

EMERGE

(elevii) „au luat cuvântul și au participat la dezbateri, dar s-au implicat și în lucrarea finală, în ciuda dificultăților, iar chestionarea a continuat în afara școlii.

S-au implicat în principal în cercetarea imaginii, în discuții și în joc.”

(profesoară din Belgia)

„Discuția s-a axat pe puternica „aderență” culturală a conținuturilor propuse, iar mulți elevi au observat că publicitatea este mult mai conservatoare decât orizonturile culturale ale generațiilor foarte noi, reprezentând de fapt mai mult cultura adulților.

Aici, unii au observat și un „proiect de conservare” implicit, care îi liniștește pe adulți. Pe scurt, băieții au profitat de ocazie pentru a exprima neliniștea generalizată (am indicat-o împreună și ca neliniște „politică”) de a nu fi reprezentați în cele mai inovatoare instanțe ale lor în media.

Ca și cum cultura lor, mai deschisă, mai liberă, nu ar putea sparge clișeele create de generațiile anterioare”

(profesor din Italia)

EMERGE

Elevii au arătat un interes deosebit în faza de analiză critică a spoturilor publicitare, în căutarea stereotipurilor de demontat, dar și la identificarea reclamelor în care și-au recunoscut propria viziune asupra lumii sau o abordare mai actuală asupra problemelor de gen.

Un exemplu de producție media a elevilor care încearcă să demonteze stereotipul "cu susul în jos".

Analisi dello spot

Cosa vediamo in questo spot?

Questo spot inizia con uomo che pulisce in una casa sottosopra, seguito da una donna che si cala dal soffitto con una fune, tutto ciò perché trovano molte difficoltà a pulire in dei punti della casa insidiosi. A loro viene in aiuto lo sgrassatore universale Chanteclair, il quale può essere utilizzato d'ora in avanti anche sottosopra.

Qual'è l'obiettivo dei venditori?

In questa pubblicità i venditori cercano di promuovere il prodotto, accattivando gli spettatori con la sua nuova funzione, pubblicizzandolo in un modo bizzarro, mettendo la casa letteralmente "sottosopra", enfatizzandone il senso.

(Imaginea 1 și 2 - Inversarea stereotipului: un bărbat și o femeie curăță o casă cu susul în jos pentru a ajunge la punctele cele mai insidioase, dar vine în ajutor degresantul, care de acum încolo poate fi folosit și cu susul în jos. Chiar dacă scopul este de a promova un produs, a propune un bărbat care face curățenie este un semn pozitiv în societatea actuală dominată de bărbați)

CUM GESTIONĂM CONFLICTELE LA CLASĂ?

Nu e ceva neobișnuit să apară comentarii sexiste sau ostile atunci când abordezi teme care contestă normele sociale stabilite. E posibil să simți o tensiune în postura ta de profesor: pe de o parte, trebuie să le permiți elevilor să se exprime, dar să ai grijă la felul cum se exprimă, pe de altă parte, trebuie să negociezi cu ei ce e sexist în ceea ce spun și în ce fel este dăunător. Când ai de-a face cu discursuri care pun la îndoială sau contestă lectura feministă a unui fenomen media sau social, poți avea în vedere următoarele strategii: (1) argumentarea, (2) apărarea semantică sau (3) confruntarea¹.

1. Argumentarea. Când apare o întrebare sau o părere problematică, poți argumenta: te poți baza pe fundamentele ideologice asupra cărora clasa este de acord, cum ar fi dreptul fundamental la nediscriminare, poți folosi un argument de tip *pantă alunecoasă* (mergi până la capătul logicii antifeministe pentru a o invalida) sau un argument prin substituție (înlocuiești o opresiune cu alta pentru a face vizibilă opresiunea sexistă) pentru a reaminti generațiilor tinere istoria luptelor feministe care au dus la ceea ce au astăzi, pentru a-i invita să se distanțeze critic (cum ar privi un extraterestru felul în care funcționează societatea?).

Toate aceste procese argumentative pot fi integrate și în activitățile de educație media, de exemplu, într-un proces de documentare despre istoria reprezentărilor de gen în publicitate.

2. Apărarea semantică. O altă strategie de a aborda discursurile antifeministe poate fi **definirea termenilor folosiți în dezbateri**. Ajută la nuanțarea a ceea ce se spune și arată aspectul sistemic al sexismului în societatea noastră.

3. Confruntarea. Cea de-a treia strategie e mai delicată, folosită în ultimă instanță, atunci când nu mai sunt întrunite condițiile optime pentru o dezbateri calmă pentru toată lumea. Este vorba de o confruntare. Să luăm exemplul unui elev care spune că *o fată care poartă fustă scurtă este hărțuită pentru că merită*. E important să se răspundă în trei etape.

1. În primul rând, roagă elevul să clarifice ce vrea să spună. Ce se subînțelege? În acest caz, el/ea insinuează că purtarea unei fuste scurte este o invitație pentru băieți să o hărțuiască și că această fată este, prin urmare, responsabilă pentru hărțuirea la care este supusă.

¹ Mai multe despre aceste concepte în textul "Let's shut down antifeminism! The verbal self-defense guide for feminists", Irene Zeilinger, Garance ASBL, 2017, http://www.garance.be/IMG/pdf/selfdefenseguide_180924_low.pdf

2. Apoi, dacă identifici o atitudine sexistă (ca în exemplul de mai sus), e important să nu o aprobi. Astfel te asiguri și de faptul că sala de clasă rămâne un spațiu sigur pentru cei prezenți care s-ar putea simți inconfortabil din cauza unui astfel de limbaj sau atitudini sexiste.

3. Și, în cele din urmă, oferi un răspuns educativ, care depinde de mai mulți factori (timpul pe care îl ai la dispoziție, cât de confortabil te simți în legătură cu respectiva problemă, prezența sau absența sprijinului în mediul imediat apropiat...).¹ Dacă nu te simți în măsură să acționezi astfel, poți de asemenea să închizi subiectul pentru a proteja martorii care ar putea fi afectați de acte discriminatorii, pentru a lua în considerare alte strategii într-o etapă ulterioară.

Cum poate educația media să sprijine profesorii care abordează această problemă?

Educația media poate fi un ajutor prețios în această muncă educativă. Deconstrucția stereotipurilor de gen cu ajutorul unui material media îți permite să te distanțezi suficient de mult pentru a vorbi despre subiecte sensibile cu elevii.

Dacă luăm exemplul de mai sus, pentru a lucra pe tema culturii violului, poți deconstrui modul în care scenele de sărut din filmele lui Harrison Ford romantizează scenariul în care bărbatul prădător cucerește o femeie ca pe o pradă, fără consimțământul ei², modul în care privirea masculină prezentă în filme condiționează modul nostru de a privi corpurile femeilor ca și cum ar fi niște obiecte care pot fi luate, sau, din nou, modul în care reclamele destinate bărbaților promovează o viziune a masculinității care valorizează forța, prădarea și violența încă de la o vârstă foarte fragedă.

EMERGE

„Elevii au devenit cu adevărat conștienți de „problemă” (adică de reprezentarea media a genului) în timpul prezentării conceptului de „privire masculină”. Cei mai mulți dintre ei nu erau conștienți de acest termen, dar nici de omniprezența sa. (...) Când am prezentat mai multe secvențe care exemplifica privirea masculină, unii chiar s-au simțit inconfortabil.” (profesoară din Belgia)

¹ În unele țări, se poate invoca și un cadru legal: de exemplu, dacă o persoană face acte și remarci sexiste la adresa unei femei în spațiul public, puteți informa elevii că acest lucru este interzis prin lege și, prin urmare, pedepsit (acesta este cazul Belgiei, în urma legii din 22 mai 2014 privind combaterea sexismului). În ianuarie 2023, în România, un bărbat a fost condamnat la închisoare cu executare pentru că a hărțuit o femeie pe stradă. A primit 10 luni de închisoare. Avea antecedente de viol. Aceasta a fost o premieră.

<https://spotmedia.ro/stiri/eveniment/premiera-in-romania-un-barbat-a-fost-condamnat-la-inchisoare-pentru-ca-a-lovit-o-femeie-cu-palma-pe-este-fund-RO/>

² [Predatory Romance in Harrison Ford Movies - YouTube](#)

PRODUCȚIA MEDIA: REZULTAT SAU PROCES?

În mod tradițional, educatorii media au favorizat analiza textuală ca strategie cheie pentru a construi o înțelegere critică a mesajelor media și au subestimat producția media ca fiind un simplu divertisment tehnic sau o distracție. Învățând să decodifice textele, elevii se pot proteja de manipularea media și se pot îndrepta către artefacte și practici culturale „mai bune”.

Totuși, abordarea raționalistă nu recunoaște principalele motivații ale tinerilor de a utiliza media, și anume, în principal, socializarea și plăcerea. Apartenența la grupuri de colegi/fani ai culturii pop și implicarea emoțională (și nu rațională) în anumite practici media sunt o componentă de bază a practicilor media zilnice ale tinerilor. Negarea sau, mai rău, stigmatizarea îi poate determina să reziste sau să se „adapteze” la această abordare, deoarece o percep ca fiind condescendentă și autoritară.

Singurul mod de a împiedica acest lucru și a face orele cu adevărat relevante pentru elevi este să legăm analiza critică de fluxul de emoții și plăceri activate prin producția media creativă. E important, totuși, ca ambele acțiuni - analiza critică și producția media creativă - să fie dezvoltate ca o activitate strict interconectată. Dacă, pe de o parte, analiza critică, prin ea însăși, nu conduce neapărat la schimbarea comportamentelor și atitudinilor elevilor, creativitatea, pe de altă parte, nu produce neapărat o înțelegere critică.

Memă realizată de elevi din România

Astfel, producția media creativă ar trebui să conducă întotdeauna la (și să derive din) analiza critică, într-o abordare circulară în care prima este reciproc și constant alimentată de cealaltă. În timp ce elevii își creează producția media, profesorii ar trebui să îi încurajeze să se și distanțeze de ea, să o evalueze critic și să reflecteze asupra consecințelor și motivațiilor alegerilor de producție.

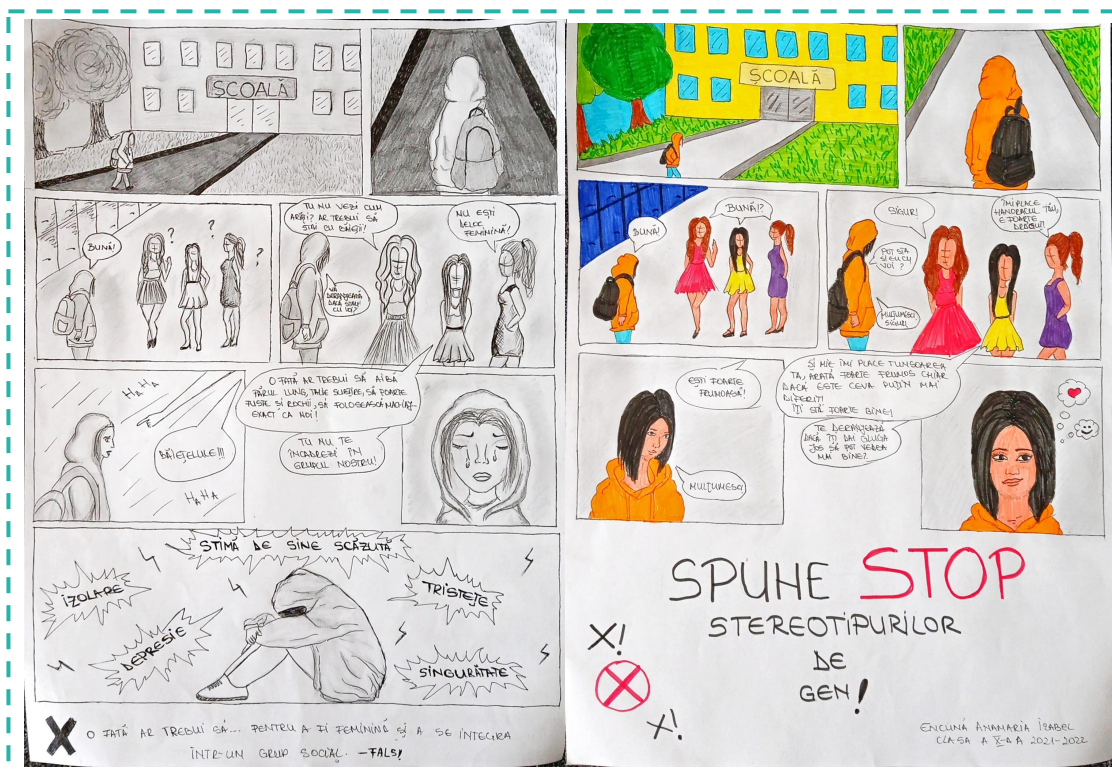
„Elevii au devenit foarte conștienți de reprezentările de gen în media: nu doar pentru că și-au pus la îndoială unele dintre certitudinile proprii, ci și pentru că au adus ei înșiși exemple și și-au produs afișele, au identificat alte stereotipuri.” (profesor din Belgia)

Copertă de revistă produsă de elevi din România. Scopul exercițiului a fost de a deconstrui modul stereotipic în care unele reviste prezintă genul.

Cu alte cuvinte, **munca creativă în clasă nu ar trebui să fie niciodată un scop în sine**. Cu siguranță, elevii ar trebui să fie încurajați să folosească media pentru a se exprima, pentru a comunica și pentru a-și dezvolta creativitatea, dar acest lucru trebuie să fie însoțit în mod sistematic de un proces de reflecție și de autoevaluare. Acest mod circular de a concepe relația dintre producția media și analiza critică redefinește relația dintre *proces* și *produs*: acesta din urmă nu este pur și simplu momentul final al primului, un rezumat al acestuia sau o demonstrație a ceea ce s-a învățat, ci este mai degrabă o fază care declanșează reflecția și care, la rândul său, este declanșată de aceasta. Pe scurt, **reflecția și acțiunea, cititul și scrisul** se hrănesc reciproc într-o relație dialectică care se desfășoară ciclic și nu conform unei progresii liniare.

„În opinia mea, problema egalității de gen a fost abordată într-un mod excelent de către toată lumea. Toată lumea a reușit să găsească un spot publicitar care să conțină un stereotip de gen și, în ciuda faptului că unele stereotipuri au fost repetate în diferite lucrări de către diverse grupuri, fiecare a abordat și comentat acest aspect într-un mod diferit și original” (elev din Italia).

O reprezentare sub formă de bandă desenată a două situații diferite de interacțiune socială la școală, imaginate de o elevă din România. În prima imagine, în alb-negru, o fată este agresată de colegele ei, cu consecințe grave (izolare, stimă de sine scăzută, tristețe, singurătate, depresie) pentru că este diferită, nu este în conformitate cu standardul de frumusețe, de „cum ar trebui să arate o fată: o fată ar trebui să aibă părul lung, talia subțire, să poarte fuste, rochii și să fie machiată, ca noi”, spune una dintre legende. În cea de-a doua imagine, în culori, situația este inversă. Stereotipurile de gen nu contează pentru cele trei fete și ele o acceptă pe fata diferită așa cum este ea. Ele o invită chiar să-și dea jos gluga pentru a-i putea vedea fața. Mesajul final este: Spune STOP stereotipurilor de gen!

Exemple de producții media realizate de elevi din Italia: au creat spoturi publicitare acasă pentru a elimina stereotipurilor de gen (băiatul care se bucură că a găsit un detergent bun de spălat vase, copilul care se bucură jucându-se cu păpușile).

Secvențe din spoturi publicitare realizate de elevi (proiectul eMerge, faza de experimentare în Italia, 2022)

Școala Diamantopoulos – Mparkagianni School din Atena, Grecia a postat pe pagina lor de Facebook una dintre producțiile media realizate în faza de experimentare a proiectului eMerge pe tema publicității. Clipul este inspirat de provocarea găleții cu gheață (*ice-bucket challenge*), populară în urmă cu câțiva ani pe internet. Însă au continuat provocarea altfel: băieții au fost rugați de colegii lor să folosească gălețile și apa ca să dea cu mopul.

Εκπαιδευτήρια Διαμαντόπουλου - Μπαρκαγιάννη

26 Μαΐου στις 1:21 μ.μ.

Κατά τη διάρκεια του πιλοτικού προγράμματος Erasmus "Εμφυλη Ανισότητα στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης" οι μαθητές των Στ' και Ε' Τάξεων του Δημοτικού προκρίνουν σε επτά πράξεις έναν κόσμο διαφορετικό, χωρίς έμφυλα στερεότυπα και διακρίσεις. <<Γιατί αν γλιτώσει το παιδί, υπάρχει ελπίδα>>.

Athens Lifelong Learning Institute

Μάρτυριile profesorilor din Grecia despre faza de experimentare:

„Elevii au fost puțin emoționați atunci când au început să își prezinte producțiile media în fața colegilor. Totuși, reacțiile entuziaste i-au făcut să se relaxeze, iar discuția care a urmat prezentării a fost impresionant de interesantă.”

„Elevii au petrecut ore întregi pregătindu-și producțiile media. Au fost entuziaști, iar rezultatul a fost impresionant.”

„Elevii și-au prezentat producția media în fața întregii școli. A fost foarte interesant când au răspuns la întrebările colegilor mai tineri.”

Alți elevi din Italia au ales să realizeze prezentări care se concentrează pe analiza spoturilor publicitare de-a lungul deceniilor, de la anii '80, în care persistă stereotipul păpușii cu sarcini feminine (cadrul 1), până la exemple de spoturi publicitare din anii 2020, în care se schimbă perspectiva de utilizare a păpușii, generând "empatie" (cadrul 2).

Primo spot Che cosa rappresenta?

La pubblicità si apre presentando dei nuovi mobili per l'interno della villa di Barbie, in sottofondo le voci di alcune bambine che giocano, sottolineano lo stereotipo secondo il quale, le bambine, giocano esclusivamente con le bambole. Successivamente si focalizza sui mobili da cucina e da camera da letto, definendo Barbie come "la cuoca". Inoltre quando viene mostrato il cosiddetto "tavolino del trucco", la voce narrante comunica agli spettatori che Barbie potrebbe usarlo per farsi bella.

(Cadrul 1 - Reclama prezintă o serie de stereotipuri: pe fundal se aud voci de fete pentru a sublinia că este un joc preferat de sexul feminin; apoi este încadrat mobilierul de bucătărie și naratorul o identifică pe Barbie ca "bucătăreasă". În final, în timp ce este prezentată o masă de machiaj, se face referire la faptul că Barbie ar putea să o folosească pentru a se machia.) *Raro* Spot- Mobili della VILLA DI BARBIE - 1981

Gli spot moderni È cambiato qualcosa?

Come possiamo notare, al giorno d'oggi c'è molta più varietà culturale riguardo la bambola, abbiamo: Barbie di colore, Barbie paraplegica, Barbie donna in carriera e molte altre. Gli spot sono anche molto più inclusivi, troviamo sia una bambina sia un bambino, il quale sta insegnando una lezione alle sue bambole. Questo aiuta molte persone che magari erano rimaste con un passo indietro nel tempo a capire che la bambola non è per forza un gioco solo per femminucce come il trenino non sia solo un gioco per maschietti.

(Cadrul 2 - Această reclamă Barbie din 2021 prezintă o mai mare varietate culturală și o atenție sporită la tema incluziunii, cu Barbie paraplegică, Barbie femeie de carieră, un copil care își învață păpușile o lecție,...) Barbie – A Doll Can Help Change The World 2021

POȚI FACE SCHIMBĂRI, DAR NU SINGUR/Ă!

E mai bine să ai sprijinul colegilor și al școlii. Ideală ar fi o **abordare la nivelul întregii școli care să implice părinții** - explicându-le în mod clar de ce școala consideră că este important să lucreze cu elevii pe tema **egalității de gen**.

De obicei, activitățile de educație media nu sunt planificate în programa școlară, astfel încât este nevoie de **sprijin instituțional**. Sprijinul ar putea veni sub forme diverse. O politică a școlii care să încurajeze **colaborarea profesorilor**. De exemplu, în cazul în care profesorul nu deține abilități și cunoștințe de creație digitală, este recomandabil să colaboreze cu o persoană din școală care poate ajuta în acest sens.

eMerge

„Intenționez să prezint producțiile create și elevilor din clase mai mici (a XI-a, a IX-a - umaniste) pentru a vota și pentru a le explica ce presupune educația media, pentru a alege un opțional de educație media în anii următori”. (profesoară de științe sociale din România)

Ajutorul și sprijinul ONG-urilor pentru a vă pregăti să predați despre gen ar fi o modalitate bună de a merge mai departe. În România poți contacta orice organizație care face parte din [Coalitia pentru Egalitate de Gen](#).

Sprijinul bibliotecarului școlar. Bibliotecarul școlii te poate ajuta în selectarea resurselor educaționale sau poate oferi spațiu suplimentar pentru activități practice cum ar fi expoziții ale producțiilor media ale elevilor și întâlniri de evaluare între colegi și dezbateri între elevi din diferite clase.

Încearcă să eviți perioadele aglomerate din programul școlar (cum ar fi perioada examenelor etc.) atunci când iei inițiativa de a preda scenariile de învățare eMerge. Și încearcă să obții **sprijinul directorului școlii** pentru această activitate, pentru echipamente, spațiu, sprijin din partea profesorilor de IT.

Sprijinul din partea instituțiilor (directori de școli și autorități publice), precum și al părinților, este fundamental pentru a legitima educația media la clasă ca o componentă cheie a curriculumului școlar. Profesorii care lucrează interdisciplinar la activități de educație media (precum cele dezvoltate în cadrul proiectului e-Merge) se simt mai motivați, deoarece le percep în mod clar ca parte din angajamentul lor profesional, nu numai în cadrul școlii, ci și ca un fel de sarcină de advocacy la firul ierbii în sfera publică a societății în general.

BIBLIOGRAFIE

https://wave-network.org/wp-content/uploads/SelfdefenseGuide_180924_low.pdf

Andrus, S., Jacobs, C., & Kuriloff, P. (2018). Miles to go: The continuing quest for gender equity in the classroom. *The Phi Delta Kappan*, 100(2), 46–50.

<https://www.jstor.org/stable/26552443>

Aslam, R., & Khan, N. (2020). Constructive feedback and students' academic achievement: A theoretical framework. *New Horizons*, 14(2), 175-198.

DOI:10.2.9270/NH.14.2(20).10

Jonassen, D. H., & Hernandez-Serrano, J. (2002). Case-based reasoning and instructional design: Using stories to support problem solving. *Educational Technology Research and Development*, 50(2), 65–77. <https://doi.org/10.1007/BF02504994>

Mariappan, J., Shih, A., Schrader, P. G., & Elmore, R. (2004). Scenario-based learning and multimedia in improving engineering education. *Volume 4: 24th Computers and Information in Engineering Conference*, 521–525.

<https://doi.org/10.1115/DETC2004-57704>

Ovando, M.N. (1994). Constructive feedback: A key to successful teaching and learning". *International Journal of Educational Management*, 8(6), 19-22.

<https://doi.org/10.1108/09513549410069185>

School of Education. (2022, July 13). Q&A with Diana Hess: 'The Political Classroom' holds potential to reduce partisan divide.

<https://education.wisc.edu/news/the-political-classroom-holds-potential-to-reduce-partisan-divide/>

Van Alstein, M. (2019). *Controversy polarisation in the classroom: Suggestions for pedagogical practice*. Flemish Peace Institute.

<https://vlaamsvredesinstituut.eu/en/report/controversy-polarisation-in-the-classroom-suggestions-for-pedagogical-practice/>

Educație e-Media despre reprezentări de gen în cultura pop

Resurse educaționale pentru învățământul liceal și gimnazial

Mulțumită implicării a aproximativ cincizeci de profesori și puțin peste 2000 de elevi, proiectul european eMerge - «Educație e-Media despre reprezentări de gen» a dezvoltat resurse educaționale în sprijinul profesorilor

1. să înțeleagă mai bine relația elevilor cu mass-media și cultura populară
2. să deconstruiască împreună cu elevii reprezentările și stereotipurile de gen înrădăcinate în practicile lor media și în cultura pop cu care interacționează
3. să sprijine abilitățile elevilor de a crea producții media alternative care examinează în mod critic reprezentările problematice de gen.
4. să crească gradul de conștientizare prin intermediul producției media pentru o mai bună echitate de gen în cadrul comunității școlare

Descoperă resursele educaționale deschise pe site-ul project-emerge.eu

Instruiește-te

Module online de autoinstruire dedicate profesorilor pentru a dezvolta competențe media despre problemele de gen în mass-media și cultura pop.

Inspiră-te

O abordare metodologică pentru a cunoaște practicile media ale elevilor, indiferent de mediul din care provin.

Scenarii de învățare care să mobilizeze abilitățile de analiză critică și de producție media ale elevilor privind stereotipurile de gen în media.

Pune în practică

Recomandări strategice ilustrate cu bune practici privind educația media pentru egalitate de gen în școală.

Resurse gratuite disponibile în 5 limbi - engleză, franceză, greacă, italiană și română.
Cofinanțat de programul ERASMUS+ al Uniunii Europene.